

*Το τέμπλο του Αγ. Χαραλάμπους Πρεβέζης **

Σαν αριστούργημα ξυλογλυπτικής δεξιότητας και φαντασίας μπορεί να θεωρηθή το τέμπλο του μητροπολιτικού μας ναού (Εικ. 1 & 2). Οι κλιματίδες, τα φύλλα αμπέλου, τα κλαδιά, τα σταφύλια, και μέσα σ' αυτά αγγελοῦδια ωραία και πουλιά παριστάνουν συνθέσεις υπέροχες, που στο σύνολό τους φανερώνουν μαστοριά και καλλιτεχνική έμπνευση εξαιρετη.

Ο καθηγητής της αρχαιολογίας κ. Σωτηρίου μας έδίδαξε κάποτε πως η ωραία αυτή τέχνη έλαβε την μεγάλη της ανάπτυξη στα χρόνια της τουρκοκρατίας από μαστόρους Κονιτσιώτες ή Μετσοβίτες που την διάδωσαν και εφάρμοσαν δουλεύοντάς της σε πολλές εκκλησιές της Ελλάδας και της Βαλκανικής. Κι' αν σήμερα οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι από σωβινισμό θέλουν να την παρουσιάζουν ως δική τους δημιουργία στις εκκλησίες τους, που έχουν τέτοια ξυλόγλυπτα τέμπλα, παραποιούν απλώς την αλήθεια, γιατί σε κάποια άκρη αυτών θα είναι σκαλισμένη η επιγραφή του ονόματος του αρχιμάστορα, Κονιτσιώτη ή Μετσοβίτη.

Ας ρίξουμε και μεις μια γρήγορη ματιά στο τέμπλο του μητροπολιτικού μας ναού.

Κάτω από την μεγάλη εικόνα της Παναγίας, αριστερά της ωραίας Πύλης, υπάρχει ξυλόγλυπτη, σε σχήμα ταινίας επιγραφή που λέγει τα εξής: «Συνδρομητών 1827 - και επιτρόπων Θεοδ. Περικλή Σκέφερη και Στράτου Γκινάκα» (Εικ. 3). Προφανώς πρόκειται για το χρόνο που κατασκευάστηκε από Κονιτσιώτη ή Μετσοβίτη μάστορα το περικαλλέστατο και καλλιτεχνικώτατο τέμπλο.

Κάτω από την μεγάλη λατρευτική εικόνα του Αγίου Χαραλάμπους υπάρχει η εξής επιγραφή με μελάνι: «Ανανεώθη το παρόν τέμπλον του Αγίου Χαραλάμπους διά επιστασίας των κυρίων επιτρόπων Χρ. Σκέφερη, Δημητρίου Αγόρη και Ιωάννου Μακρή 1836 Οκτωβρίου 30». Δεν ξέρουμε αν μέρος του τέμπλου ξαναφτιάστηκε, γιατί είχε πάθει κάποια ζημιά, αν συμπληρώθηκε κάποιο τμήμα που έλειπε. Πιο πιθανόν το «ανανεώθη» να

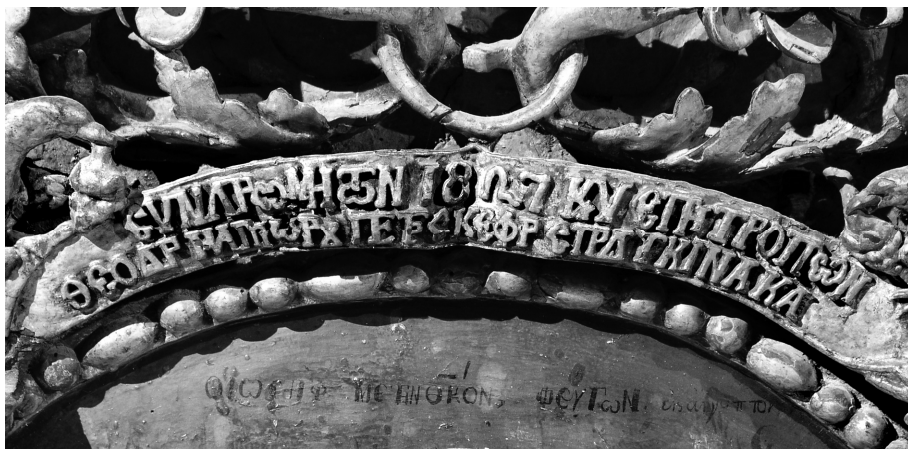
* Το άρθρο δημοσιεύτηκε με τίτλο «Το τέμπλο του Ναού του Αγίου Χαραλάμπους» στην εφημερίδα *Βήμα Πρεβέζης*, φύλλο 544 της 22.6.1953, σελ. 1 & 2. Αναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ηπειρωτική Εστία*, τχ. 342-343, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1980, σελ. 937-940. Αναπαράγεται η δημοσίευση της *Ηπειρωτικής Εστίας*.

ΕΙΚΟΝΑ 1: Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού του Αγίου Χαραλάμπους
(Φωτογραφία Χάρη Μπίλιου, Μάρτιος 1990)

ΕΙΚΟΝΑ 2: Η ωραία πύλη και δεσποτικές εικόνες του τέμπλου
(Φωτογραφία Χάρη Μπίλιου, Μάρτιος 1990)

ΕΙΚΟΝΑ 3: Ξυλόγλυπτη επιγραφή σε ταινία κάτω από την εικόνα της Παναγίας στο τέμπλο του ναού του Αγίου Χαράλαμπους (Φωτογραφία Ν.Δ.Κ., Οκτώβριος 2007)

σημαίνη έγινε καινούργιο φρεσκάρισμα, γιατί, ως τότε, από το 1827 που φκιάχτηκε θα ήταν άβαφο. Αυτό νομίζω το φανερώνει και μια άλλη επιγραφή κάτω από την μεγάλη εικόνα του Αγίου Ιωάννου του «Αποκεφαλιστή» που λέγει, «εχρυσώθη το παρόν τέμπλον της εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπους δια επιστασίας των έναντι κυρίων επιτρόπων Χρήστου Σκέφερη, Δημητρίου Αγόρη, Ιωάννου Μακρή. Διά χειρός Δημητρίου Διαμάντη του εκ Ζαγορίου 1835 Ιουνίου 30». Η τέχνη της επιχρυσώσεως ή επαργυρώσεως της χρυσοχοΐας γενικά της τορνευτικής των μετάλλων, είχε πάρει μεγάλη ανάπτυξη στα Γιάννινα στα χρόνια της τουρκοκρατίας και διατηρείται ακόμα και σήμερα σε μεγάλη ακμή.

Η επιχρυσωση των ξυλίνων τέμπλων όπως και των πλαισίων των εικόνων γινόταν από ειδικούς μαστόρους. Επάνω στην επιφάνεια του ξυλόγλυπτου αντικειμένου έβαζαν ένα λεπτό στρώμα καμωμένο από γύψο και γομαλάκα και κατόπιν, όταν ακόμη ήταν αυτή μαλακιά, αφού την εξωμάλυναν με νύχι αετού, με ειδικό πινέλλο, με υπομονή και κόπο, επέθεταν λεπτότατα φύλλα χρυσού. Κατόπιν το επιλειάνανε από τις πιθανές εξογκώσεις. Ο Διαμάντης, λοιπόν, είναι ο επιχρυσωτής. Ποιος είναι ο κατασκευαστής του τέμπλου στο 1827 δεν μπόρεσα να βρω σε επιγραφές το όνομά του.

ΕΙΚΟΝΑ 4: Η εικόνα του Χριστού στο τέμπλο του ναού
(Φωτογραφία Ν.Δ.Κ., Οκτώβριος 2007)

Ας πούμε, όμως, και λίγα σχετικά με τις εικόνες του ναού. Στην εποχή της Βενετοκρατίας (1717-1797) εξ αιτίας της μεγάλης οικονομικής ανθήσεως της πόλης μας –κατά τους Δ. και Ν. Στεφανόπουλοι είχε 14.000 ψυχές– οι καλλιτέχνες και μαστόροι βρίσκανε καλές δουλειές εδώ. Εκτός του τέμπλου που είναι πολυτιμότεο και οι μεγάλες εικόνες αριστερά και δεξιά των θυρών του είναι μεγάλης αξίας. Η εικόνα του Χριστού ως βασιλέως στο θρόνο του, έχει την εξής υπογραφή: «Ιστορίται το 1793 διά χειρός Αναστασίου Ρίζου του εξ Αθηνών εν μηνί Ιουνίου επιτροπεύοντος Κύρ. Κώστα Παπαπολύζου και Ανδρέου Αυγερινού» (Εικ. 4). Επί Στυλιανού

Μητροπολίτου αντικατεστάθηκε η εν λόγω εικόνα δι' άλλης ομοίας, χωρίς όμως την χρονολογία. Η ίδια υπογραφή φέρεται και στην εικόνα της Θεομήτορος. Η εικόνα του Αγίου Ιωάννου του «Αποκεφαλιστή» κοντά στο δίσκο που φέρει την κεφαλή του Αγίου φέρει την επιγραφή «χείρ Αναστασίου Ρίζου του εξ Αθηνών 1793» (Εικ. 5).

ΕΙΚΟΝΑ 5: Η επιγραφή της εικόνας του Τιμίου Προδρόμου από το τέμπλο του ναού του Αγίου Χαράλαμπος (Φωτογραφία Ν.Δ.Κ., Οκτώβριος 2007)

Στην ιστορία της ζωγραφικής η σχολή των εικονογράφων της Αθήνας επί τουρκοκρατίας κατέχει εξαιρετική θέση. Τα πρόσωπα των παραπάνω εικόνων φέρουν έκδηλα τα σημάδια μιας αιθέριας και λεπτής ουράνιας χάρης και γοητείας που είναι προφανώς κληρονομικό καταστάλαγμα της ένδοξης κλασσικής τέχνης των Αθηνών του Χρυσού αιώνας.

Η λατρευτική εικόνα, όμως, του Αγίου Χαράλαμπος, του «Αφέντη», όπως στοργικά τον επικαλούνται οι συμπολίτες μας, έγινε από Λευκαδίτη ζωγράφο. Γύρω από την ολοσώματη εξεικόνιση του Αγίου παριστάνονται σε μικρότερα τετραγωνάκια τα θαύματα και το μαρτυρικό τέλος του. Είναι καμωμένη από Λευκαδίτη ζωγράφο και φέρει την υπογραφή: «Χείρ Βασ. Αρκελέ εξ Αγίας Μαύρας 1804». Τη ντύσανε με ασημικά και δεν φαίνεται η υπογραφή τώρα.

ΕΙΚΟΝΑ 6: Κι' αυτό το εικόνισμα 30 x 0,50 περίπου
υπήρχε στο ναό του Αγίου Κωνσταντίνου εν Πρεβέζη.
Το Πάσχα του 1979 δεν υπήρχε στη θέση του,
ο δε εφημέριος μου έλεγε στην απορία μου ότι δεν υπήρχε.
Ήταν παρών στην ερώτησή μου και ο γυμνασιάρχης Μιχ. Κατσαούνης.
Μάρτυρες η κυρία Καρύδη, η κυρία Μαμάτη σύζυγος Γ. Δόνου
κι άλλοι ενορίτες του ναού Αγίου Κωνσταντίνου Πρεβέζης.
[Σ.τ.ε.: Η εικόνα βρίσκεται σήμερα στο τέμπλο του ναού του Αγίου Κοσμά.]

Ξέρουμε πως στη Λευκάδα ήρθαν πρόσφυγες Κρήτες, ζωγράφοι, καλλιτέχνες στα 1669, μετά την υποταγή της μεγαλονήσου στους Τούρκους και καλλιέργησαν την τέχνη. Κι από της Βενετίας, όμως, τις καλλιτεχνικές σχολές είχαν καλλιεργήσει το ταλέντο τους Λευκαδίτες και Επτανήσιοι καλλιτέχνες.

Την καλλιτεχνική αξία του τέμπλου του Αγίου Χαραλάμπους θα την καταλάβουμε καλύτερα από το εξής γεγονός που μου διηγήθηκε κάποτε ο μακαρίτης Βασίλειος Μπάλκος. Στα 1924 ή 1925 κάποιος Γερμανοεβραίος αρχαιοκάπηλος εξήτησε από τούτον να μεσολαβήσει στους επιτρόπους να το αγοράσει αντί 500.000 δραχμών και στη θέση του να βάλει άλλο μαρμάρينو. Η δελεαστική προσφορά του απερρίφθη φυσικά από τον μεγάλο πατριώτη μας.

Αν ο φιλοπρόοδος δήμαρχός μας και οι επίτροποι του ναού ήθελαν και είχαν τα μέσα να το καθαρίσουν θα άφηναν και αυτοί το όνομά τους κάπου επάνω του γραμμένο να τους δοξάζει. «Το γαρ φιλότιμον αγήρων μόνο». Γνωρίζω τέτοιο καλλιτέχνη άριστο.[⊗]

Έκανα ενέργειες επί δημάρχου Ιωάννη Μουστάκη, αλλά μάταια. Τώρα επί του νέου Μητροπολίτου Μελετίου Πρεβέζης γίνονται ενέργειες για τον καλλιτεχνικό ευπρεπισμό και ρεστορασιόν του τέμπλου.

Το 1924 κόντεψε να καή ένα μέρος του τέμπλου αριστερά, πάνω από την εικόνα του Αγίου Χαραλάμπους. Εκάναμε έρανο διά την αποκατάσταση του καέντος τμήματος. Βρήκαμε (1925) μαστόρους ξυλογλύπτες απόγονους του πρώτου κατασκευαστή Αν. Ρίζου (1793), οι οποίοι διώρθωσαν τη ζημιά.

Ο τότε Μητροπολίτης Ιωακείμ Βαλασιάδης, θυμούμαι, έκλαιγε διά την ζημιάν. Αυτός ο ζωγράφος Αναστάσιος Ρίζος αναφέρεται στην επιστολήν του πατρός Κοσμά προς τους Πρεβεζάνους, τον Απρίλιο του 1779, για να φτιάξουν σχολείο, σαν εκτελεστής της εντολής του πατρο-Κοσμά.

[⊗] Τέλος του άρθρου, όπως αυτό δημοσιεύτηκε το 1953.